▪ KONSTİTUSİYADA **ŞƏXS**

- M a d d ə 6 . **Hakimiyyətin mənimsənilməsinə yol verilməməsi**
- Azərbaycan xalqının heç bir hissəsi, sosial qrup, təşkilat və ya **heç bir şəxs** hakimiyyətin həyata keçirilməsi səlahiyyətini mənimsəyə bilməz.
- Hakimiyyətin mənimsənilməsi xalqa qarşı ən ağır cinayətdir.

- M a d d ə 14 . **Təbii ehtiyatlar**
- Təbii ehtiyatlar hər hansı fiziki və ya hüquqi **şəxslərin** hüquqlarına və mənafelərinə xələl gətirmədən Azərbaycan Respublikasına mənsubdur.

- M a d d ə 24 . **İnsan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının əsas prinsipi**
- *İnsan ləyaqəti qorunur və ona hörmət edilir.*[7]
- Hər kəsin doğulduğu andan toxunulmaz, pozulmaz və ayrılmaz hüquqları və azadlıqları vardır.
- Hüquqlar və azadlıqlar hər kəsin cəmiyyət və başqa **şəxslər** qarşısında məsuliyyətini və vəzifələrini də əhatə edir. *Hüquqlardan sui-istifadəyə yol verilmir.*

- M a d d ə 27 . **Yaşamaq hüququ**
- Hər kəsin yaşamaq hüququ vardır.
- Dövlətə silahlı basqın zamanı düşmən əsgərlərinin öldürülməsi, məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş hökmünə əsasən ölüm cəzasının tətbiqi və qanunla nəzərdə tutulmuş digər hallar istisna olmaqla, **hər bir şəxsin** yaşamaq hüququ toxunulmazdır.
- Müstəsna cəza tədbiri kimi ölüm cəzası, tam ləğv edilənədək , yalnız dövlətə, insan həyatına və sağlamlığına qarşı xüsusilə ağır cinayətlərə görə qanunla müəyyən edilə bilər.
- Qanunla nəzərdə tutulmuş zəruri müdafiə, son zərurət, cinayətkarın yaxalanması və tutulması, həbsdə olanın həbs yerindən qaçmasının qarşısının alınması, dövlətə qarşı qiyamın yatırılması və ya dövlət çevrilişinin qarşısının alınması, ölkəyə silahlı basqın edilməsi halları istisna olmaqla insana qarşı silah işlədilməsinə yol verilmir.

- M a d d ə 31 . **Təhlükəsiz yaşamaq hüququ**
- Hər kəsin təhlükəsiz yaşamaq hüququ vardır.
- Qanunda nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, **şəxsin** həyatına, fiziki və mənəvi sağlamlığına, mülkiyyətinə, mənzilinə qəsd etmək, ona qarşı zor işlətmək qadağandır.

- M a d d ə 4 2 . **Təhsil hüququ**
- Hər bir vətəndaşın təhsil almaq hüququ vardır.
- Dövlət pulsuz icbari ümumi orta təhsil almaq hüququnu təmin edir.
- Təhsil sisteminə dövlət tərəfindən nəzarət edilir.
- Maddi vəziyyətdən asılı olmayaraq istedadlı **şəxslərin** təhsili davam etdirməsinə dövlət zəmanət verir.
- Dövlət minimum təhsil standartlarını müəyyən edir.

- M a d d ə 5 2 . **Vətəndaşlıq hüququ**
- Azərbaycan dövlətinə mənsub olan, onunla siyasi və hüquqi bağlılığı, habelə qarşılıqlı hüquq və vəzifələri olan **şəxs** Azərbaycan Respublikasının vətəndaşıdır. Azərbaycan Respublikasının ərazisində və ya Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarından doğulmuş **şəxs** Azərbaycan Respublikasının vətəndaşıdır. Valideynlərindən biri Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı olan **şəxs** Azərbaycan Respublikasının vətəndaşıdır.

- M a d d ə 5 6 . **Seçki hüququ**
- Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının dövlət orqanlarına seçmək və seçilmək, habelə referendumda iştirak etmək hüququ vardır.
- Məhkəmənin qərarı ilə fəaliyyət qabiliyyətsizliyi təsdiq olunmuş **şəxslərin** seçkilərdə, habelə referendumda iştirak etmək hüququ yoxdur.
- Hərbi qulluqçuların, hakimlərin, dövlət məmurlarının, din xadimlərinin, məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş hökmü ilə azadlıqdan məhrum edilmiş **şəxslərin**, bu Konstitusiyada və qanunda nəzərdə tutulan digər **şəxslərin** *seçilmək* hüququ qanunla məhdudlaşdırıla bilər.

- M a d d ə 6 1 . **Hüquqi yardım almaq hüququ**
- Hər kəsin yüksək keyfiyyətli hüquqi yardım almaq hüququ vardır.
- Qanunla nəzərdə tutulmuş hallarda hüquqi yardım ödənişsiz, dövlət hesabına göstərilir.
- Hər bir **şəxsin** səlahiyyətli dövlət orqanları tərəfindən tutulduğu, həbsə alındığı, cinayət törədilməsində ittiham olunduğu andan müdafiəçinin köməyindən istifadə etmək hüququ vardır.

- M a d d ə 6 3 . **Təqsirsizlik prezumpsiyası**
- Hər kəsin təqsirsizlik prezumpsiyası hüququ vardır. Cinayətin törədilməsində təqsirləndirilən hər bir **şəxs**, onun təqsiri qanunla nəzərdə tutulan qaydada sübuta yetirilməyibsə və bu barədə məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş hökmü yoxdursa, təqsirsiz sayılır.
- **Şəxsin** təqsirli olduğuna əsaslı şübhələr varsa, onun təqsirli bilinməsinə yol verilmir.

- ✓ Cinayətin törədilməsində təqsirləndirilən **şəxs** özünün təqsirsizliyini sübuta yetirməyə borclu deyildir.
- ✓ Ədalət mühakiməsi həyata keçirilərkən qanunu pozmaqla əldə edilmiş sübutlardan istifadə oluna bilməz.
- ✓ Məhkəmənin hökmü olmasa, kimsə cinayətdə təqsirli sayıla bilməz.

- ✓ M a d d ə 6 5 . **Məhkəməyə təkrar müraciət hüququ**
- ✓ Məhkəmənin məhkum etdiyi hər bir **şəxsin** öz barəsində çıxarılmış hökmə qanunla nəzərdə tutulan qaydada yuxarı məhkəmədə yenidən baxılması, habelə özünün əfv edilməsi və cəzasının yüngülləşdirilməsi haqqında müraciət etmək hüququ vardır.

- ✓ M a d d ə 67. **Tutulan, həbsə alınan və cinayət törədilməsində təqsirləndirilən şəxslərin hüquqları**[29]

- ✓ Səlahiyyətli dövlət orqanlarının tutduğu, həbsə aldığı, cinayət törədilməsində təqsirləndirdiyi hər bir **şəxsə** dərhal onun hüquqları bildirilir və tutulmasının, həbsə alınmasının və cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsinin səbəbləri izah edilir.
- ✓ Cinayət törədilməsində təqsirləndirilən hər bir **şəxs** məhkum edilməzdən əvvəl dinlənilməlidir.

- ✓ M a d d ə 7 2 . **Vətəndaşların vəzifələrinin əsası**
- ✓ Dövlət və cəmiyyət qarşısında hər bir **şəxs** onun hüquq və azadlıqlarından bilavasitə irəli gələn vəzifələr daşıyır. Hər kəsin üzərinə vəzifələr yalnız bu Konstitusiya ilə və ya qanunla qoyula bilər.[35]
- ✓ Hər bir **şəxs** Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və qanunlarına əməl etməli, başqa şəxslərin hüquq və azadlıqlarına hörmət bəsləməli, qanunla müəyyən edilmiş digər vəzifələri yerinə yetirməlidir.
- ✓ Qanunu bilməmək məsuliyyətdən azad etmir.

- ✓ M a d d ə 7 4 . **Vətənə sədaqət**
- ✓ Vətənə sədaqət müqəddəsdir.
- ✓ Vəzifəyə seçilmə və ya təyinat yolu ilə qanunvericilik, icra və ya məhkəmə hakimiyyəti orqanlarında işləyən **şəxslər** öz vəzifələrini dürüst və layiqincə yerinə yetirməməyə görə məsuliyyət daşıyırlar və qanunla müəyyən edilmiş hallarda and içirlər.
- ✓ Vəzifəyə seçilmə və ya təyinat yolu ilə qanunvericilik, icra və ya məhkəmə hakimiyyəti orqanlarında işləyən, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasına sadiq qalacağına and içmiş **şəxs** dövlətə qarşı cinayətdə, o cümlədən dövlətə qarşı qiyamda və ya dövlət çevrilişində ittiham edilibsə və bu ittiham əsasında məhkum olunubsa, həmin vəzifədən getmiş sayılır və bir daha bu vəzifəni tuta bilməz.

- M a d d ə 7 7 . **Tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunması**
- Tarix və mədəniyyət abidələrini qorumaq hər bir **şəxsin** borcudur.
- M a d d ə 7 8 . **Ətraf mühitin qorunması**
- Ətraf mühitin qorunması hər bir **şəxsin** borcudur.

- M a d d ə 110[1]. **Dövlətlərarası və hökumətlərarası beynəlxalq müqavilələr bağlamaq hüququnun verilməsi**[56]

- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti dövlətlərarası və hökumətlərarası beynəlxalq müqavilələr bağlamaq hüququnu vitse-prezidentə, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin üzvlərinə və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müəyyən etdiyi digər **şəxslərə** verə bilər.